

А.О. Баранова, канд. екон. наук, проф. (*ХДУХТ, Харків*)

А.І. Кашперська, ст. викл. (*ХДУХТ, Харків*)

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІЙ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ

Внутрішній контроль – один із найважливіших та найнеобхідніших елементів системи управління сучасним підприємством, що діє в середовищі ринкових відносин за постійнозмінних економічних умов. У зв'язку з цим, останнім часом вченими-економістами приділяється увага проблемам цієї функції управління і наголошується на нерозривному її зв'язку з елементами й властивостями системи менеджменту, оскільки контроль на рівні підприємства здійснюється там, де зосереджений безпосередньо сам центр управління. Слід відзначити, що в більшості публікацій з управління й контролю підтримується ідея здійснення внутрішньогосподарського контролю для підвищення його ефективності у двох формах: адміністративній (господарський) і економічній (бухгалтерський), перевірку якості яких здійснює служба внутрішнього аудиту, як незалежний експерт.

Потреба в такому поділі викликана тим, що в адміністрації та в інших суб'єктів контролю часто виникає необхідність локалізації помилок та професійного застосування різноманітних видів, форм, операцій і процедур контролю. Адміністративний та економічний контроль можна розглядати як відносно самостійні частини, проте існує галузь внутрішньогосподарського бухгалтерського контролю, в якій їх функції тісно пов'язані між собою і складають єдине ціле. Адміністративний контроль – це план організації і всі методи й процедури, розроблені на основі управлінської політики, які тісно пов'язані з ефективністю діяльності і впливають, як правило, не прямо на фінансову документацію. Він забезпечує функціонування організації за тією соціально-економічною метою, для досягнення якої організація була створена. Відповідно чинне законодавство та інша правова база встановлюють відповідальність управлінського персоналу вищого рівня за порушення нормативно-законодавчих норм, за ухилення від сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів до бюджету, за зловживання, марнотратство тощо.

Бухгалтерський контроль – одна із функцій бухгалтерського обліку. Її роль проявляється через дотримання облікової політики; перевірку правильності, законності облікових процедур.

Через використання елементів методу бухгалтерського обліку, контроль реалізується лише частково і за певних умов. Облік, яким би

налагодженим він не був, покликаний, перш за все, виконувати функцію забезпечення управлінців оперативною інформацією, так як інформація бухгалтерського обліку щодо минулих фактів господарської діяльності формує альтернативи майбутнього розвитку компанії. Економічна інформація, що формується на рахунках обліку, повинна перевірятись (фільтруватись) шляхом здійснення попереднього, поточного та наступного контролю. Отже, в інформаційному просторі, з якого контролер отримує інформацію для проведення своїх досліджень, складання планів і оцінки економічної ситуації, центральне місце все таки належить обліку, оскільки саме в бухгалтерії підприємства формується база даних, визначається зміст, проводиться оцінка і добір даних для характеристики кількісного та якісного стану досліджуваних об'єктів. Система обліку кожного суб'єкта господарювання повинна бути відносно дешевою і гарантувати, що всі фінансово-господарські операції й процеси відображаються в обліку вчасно й належним чином.

Основне призначення обліку - це надання необхідної інформації, а контролю – зменшення інформаційного ризику та допомога керівництву підприємства і його філіям. За допомогою даних обліку забезпечується контрольна діяльність за господарськими і фінансовими операціями та процесами підприємства, його структурних підрозділів, а також за ходом виконання планових показників. Тому контроль виступає як первинна стадія отримання інформації і як завершальна стадія облікового процесу, а менеджмент - це оцінка всієї інформації, що надходить по управлінській інформаційній системі і прийняття рішень. Отже, в черговий раз підтверджується той факт, що облік і внутрішньогосподарський контроль виступають визначальними ланками управлінської структури підприємства та здійснюються працівниками бухгалтерії в єдиному організаційно-технологічному процесі, що передбачено нормативними документами, які регламентують порядок ведення обліку окремих об'єктів фінансово-господарської діяльності в межах визначених їм повноважень.

Контроль є лише інструментом менеджменту, а тому без певного досвіду і високої кваліфікації управлінського персоналу він не може сам по собі гарантувати успіх підприємства. Контролер може мати найрізноманітнішу підпорядкованість (як фінансовому директорові, так і безпосередньо найвищому керівництву) розглянемо функціональні обов'язки двох фахівців - головного контролера (модель країн Заходу) і вітчизняного головного бухгалтера.